

Utbildningsutvärdering med extern bedömning
vid Göteborgs universitet

**BEDÖMARUTLÅTANDE FÖR APOTEKARPROGRAMMET OCH
FARMACIE MASTEREXAMEN MED HUVUDOMRÅDE
FARMACEUTISK VETENSKAP**

VID SAHLGRENSKA AKADEMIN

26. november 2019

Kort bakgrund

Bedömargruppen (se nedan) har haft i uppdrag att utifrån universitetes kriterier för utbildningsutvärdering enligt policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling och med stöd i Instruktion för externa utvärderingar av utbildningar på grundnivå och avancerad nivå vid Sahlgrenska akademien utvärdera Apotekarprogrammet och Farmaci masterexamen med huvudområdet farmaceutisk vetenskap vid Sahlgrenska akademien.

Inför platsbesöket lämnade Utbildningskommittén för farmaci ett antal dokument till bedömargruppen (Bilaga 1). Den 19.-20. september 2019 genomfördes ett platsbesök (program för platsbesöket, se Bilaga 2). Innan platsbesöket gjorde alla i bedömargruppen sig kända med innehållet i underlagsmaterialet, och bedömargruppen hade kontakt via e-mail. Bedömargruppen har efter platsbesöket med utgångspunkt i underlag och platsbesöksintervjuer via mail gemensamt utarbetat sitt bedömarutlåtande.

Följande personer har ingått i bedömargruppen:

- Gro Smistad, ordförande för den externa bedömargruppen, professor Universitetet i Oslo
- Erik Björk, lektor Uppsala universitet
- Zaeim Nassori, leg. Apotekare Apotek Hjärtat
- Tomas Grysell, PhD, chef enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande/PIL Göteborgs universitet (deltog tyvärr inte under platsbesöket pga sjukdom)
- Anton Astré, studentrepresentant Uppsala Universitet

Som nevnt ovan var Tomas Grysell fraværende ved plassbesøket pga sykdom. Han har imidlertid gått igjennom det tilgjengelige materialet med fokus på pedagogikken og skrevet en pedagogisk refleksjon som tillegg til denne rapporten. Dette er vedlagt som Bilaga 3. Bedömargruppen som helhet slutter seg til dette vedlegget.

Utbildningens främsta styrkor och svagheter samt bedömargruppens reflektioner och rekommendationer, punkt för punkt

I forbindelse med gjennomgangen har bedömargruppen trukket frem både styrker og svakheter, men i diskusjonen er fokus lagt på svakheter. Slik kan det se ut som om det er mange mangler, men dette er ikke riktig, for overordnet sett fremstår utdanningen som gis som svært bra! Hensikten med å fokusere på manglene er at dokumentet skal kunne brukes for kvalitetsutvikling, og sånn sett er det rimelig at svakheter gis større plass i vurderingen enn det som faktisk er veldig bra. Vi har også tatt med en del innspill som kom opp under intervjuene, som vi ser kan være nyttige for Programledningen. I kapittelet «Avsluttende refleksjoner og anbefalinger» har vi oppsummert det vi anser som de viktigste tiltakene som Programledningen bør fokusere på.

Nedenfor er hvert kvalitetskriterium kommentert for seg.

1) Att de faktiska studieresultatene motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål

Læringsmålene i de enkelte kursene bygger til sammen i stor grad opp mot «Högskoleförordningens examensmål for Apotekarexamen» og programmets lokale mål. Også Farmacie mastereksamen med huvudområdet farmaceutisk vetenskap oppfattes å være i henhold til «Högskoleförordningens examensmål for generell masterexamen» og lokal examensbeskrivelse for denne.

Apotekarprogrammet gir en solid basis innen grunnleggende vitenskapelige emner, men det gir også et godt grunnlag for arbeid i apotek. Utdanningen har produsert relativt mange doktorander i forhold til størrelsen; dette bekrefter en god forskningsforberedelse. Sammensetningen av kurs i programmet synes rimelig og det fremkommer en tydelig faglig progresjon gjennom programmet. Det kan se ut som noe overlapp mellom enkelte kurs, eksempelvis rapporterer studentene om overlapp mellom fysiologikurset og momenter som er undervist i cellebiologi. Det er ikke nødvendigvis en ulempe med overlapp, men det er viktig at underviserne vet om at noen tema behandles flere steder og setter seg inn i hva som faktisk er undervist tidligere, slik at de kan bygge videre på dette (evt etter en kort repetisjon).

Læringsmålene er jevnt over veldig bra. Men det fremkom under intervjuene at studentene bruker ikke disse aktivt fordi de forstår ikke helt hva som ligger i dem.

Om de faktiske studieresultatene motsvarer læringsmålene kan komiteen bare vurdere ut fra vurderingsformene og vurderingskriteriene som finnes. Komiteen er av den oppfatning at vurderingsformene i de fleste kursene egner seg bra for å vurdere læringsmålene, med et lite spørsmålstegn ved om multiple choice questions (MCQ) er den best egnede metode for å vurdere læringsmål som i stor grad går på «diskuter, redegjør for, beskriv, problematiser» (FAT730). Komiteen er noe betenkt over at mange av læringsmålene vurderes gjennom gruppearbeid. Det er viktig at studentene trenes i å arbeide i grupper og ser positivt på at det å jobbe i gruppe i seg selv er innført i ett av emnene og utgjør et læringsmål. Men utstrakt bruk av gruppearbeid i andre sammenhenger kan medføre at studenter som ikke har tilstrekkelig nivå, passerer fordi det er vanskelig å vurdere den enkeltes innsats i et gruppearbeid. Det fremkommer at mange kurs har detaljerte kriterier for godkjenning av arbeid som er utført i grupper, men komiteen ser at det allikevel kan være vanskelig å underkjenne enkeltstudenter i et gruppearbeid. Et annet moment som kan trekkes frem er muntlige egenvårdtester og resepttester i kurset FAS745, som vurderes av veilederne på apoteket. Til tross for konkrete beskrivelser av hva som skal testes, kan det være

vanskelig for en veileder på apotek å underkjenne sin egen student, og ulike veiledere kan vurdere forskjellig. En avsluttende tentamen arrangert av institusjonen vil sikre lik behandling av studentene og også bidra til at institusjonen selv har mer kontroll over nivået på studentene som får godkjent.

De fleste kurs oppgis å ha konkrete (skriftlige) vurderingskriterier for alle eksaminasjoner i de enkelte kursene, med noen unntak. Det kan imidlertid se ut som at noen forstår dette som hvilke elementer som må være godkjent og hvor mange %poeng studenten må ha for å få G og VG, og ikke konkrete kriterier for hva som er nødvendig for å få det enkelte element godkjent. Bedömargruppens inntrykk er at majoriteten av tentamen innen programmet sannsynligvis bedømmes etter antall poeng og ikke spesifikt etter de kursmålene som angis i kursplanen, hvilket er uheldig.

Studentenes generiske ferdigheter trenes gjennom de fleste kursene i programmet, og komiteen er svært positive til dette. Men hva som forventes på ulike tidspunkt i studieplanen fremstår som litt tilfeldig; det fremkommer ingen tydelig progresjon i den generiske kompetansen gjennom programmet.

Det kan også nevnes at programmet fremstår som noe svakt på interprofessionelt lærande (IPL). Det fremkom under intervjuene at det forekommer noe IPL ett av de obligatoriske kursene med Biomedicinska analytikerprogrammet og ett lignende moment i ett av de valgbare kursene, men ingenting i grunnutdanningen med eksempelvis sykepleiere og leger. Kunnskap om de ulike profesjonenes kompetanse på legemiddelområdet er av stor nytte ved arbeid også i apotek, siden apotekarbeidende farmasøyter og leger har utstrakt kontakt.

Refleksjoner/Anbefalinger:

- I alle kurs må det tydeliggjøres for studentene hva læringsmålene faktisk innebærer, siden det er læringsmålene som skal ha tydelig fokus ved testing gjennom obligatoriske aktiviteter og på tentor
- Det bør tilstrebes økt interaksjon mellom kursene for å redusere utilsiktet dobbeltundervisning. Tilgang for lærere til aktuelle Canvas-rom kan være én måte å gjøre det lettere for lærere å se hva studentene faktisk har vært igjennom tidligere
- Det bør vurderes å innføre en avsluttende tentamen på praktiken, eksempelvis OSCE, for å sikre likebehandling av studentene og at nivået på alle som får godkjent er tilstrekkelig. Slik får man også testet studentenes kommunikasjonsferdigheter overfor «lege» og «pasient» i praksis.
- Tydelige vurderingskriterier for alle obligatoriske aktiviteter og tentor er viktig og må på plass der det mangler
- En systematisk utvikling av ulike generiske ferdigheter gjennom programmet bør tilstrebes, og et system som viser den enkelte students utvikling i den enkelte ferdighet.
- Et tilbud om IPL med sykepleiere og spesielt leger også i grunnutdanningen bør tilstrebes. Komiteen ser at det vil være vanskelig å få til et opplegg for alle, men kanskje et tilbud til spesielt interesserte (og flinke) studenter er mulig

2) att undervisningen sätter studenternas lärandemål i centrum

Undervisningsmetodene fremstår å bygge opp mot læringsmålene i alle kursene, og det foreligger rutiner for tilbakemelding til studentene i de fleste kurs. Ved gruppearbeid blir tilbakemeldingen normalt til gruppen, men individuell tilbakemelding kommer mer inn under studienes gang, når abstract, rapporter og presentasjoner gjøres selvstendig. Selv om antall tradisjonelle forelesninger synes i overkant høyt, er inntrykket at det også brukes mange og varierte studentaktive læringsformer inkludert digitale løsninger.

Undervisningstilbudet inkluderer forelesninger om studieteknikk. Enheten for akademisk språk (ASK) er et sentralt tilbud om støtte rundt skrivetrening og språk for studenter med ekstra behov. Til tross for at studentene har tilgang til denne funksjonen, fremkom det under intervjuene at det ofte er slik at de som faktisk behøver støtte, ikke søker seg dit.

Det kan også nevnes at studieveiledere tar kontakt med studenter som sliter med å bestå tentamina og tilbyr dem et møte. I tillegg har apotekarprogrammet gått ut med oppfordring til kurslederne at de bør tilby et møte med eksaminator til studenter som etter to omtentamina fremdeles ikke har fått godkjent karakter.

Studentene oppfattes å ha god kontakt med lærere for spørsmål gjennom trefftider, spørsmål under kurs, på mail og andre fora.

I intervju med studentene fremkom at de første terminene oppleves som vanskelige for mange studenter; de savner tilhørighet til Apotekarprogrammet, de forstår ikke tilknytningen til deres blivende yrkesprofesjon og ikke hvorfor de skal lære det de gjør, og dette kan gjøre at mange mister motivasjonen og blir usikre på om de har valgt riktig studium. Det fremkommer av årlig kvalitetsoppfølging 2018 at Programledelsen allerede er klar over dette og har begynt å se på muligheten for å innføre studentmotiverende aktiviteter tidlig i programmet; veldig bra.

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Ved gruppearbeid bør det tilstrebes også å gi individuell tilbakemelding til enkeltstudentene, der dette er mulig.
- Økt fokus i begynnerkursene på at studentene faktisk går på Apotekarprogrammet er viktig. En tilnærming kan være å inkludere seminar med fall fra klinikken / legemiddelindustrien som tydeliggjør behovet for grunnleggende kjemiske kunnskaper i farmasien. Som eksempel kom frem utfellingsfare ved tilsetning av komponenter til infusjonsvæsker som går rett inn i pasientens blodårer. Dette er ren kjemi, men siden de som underviser på kursene ikke er apotekare, må slike eksempler/fall formuleres av andre. Her burde man også kunne samarbeide med Reseptarprogrammet.
- Forslag fra alumner: Studiebesøk allerede i T1 for å øke motivasjonen. Andre muligheter er tidlig i studiet å invitere eksterne forelesere som jobber med problemstillinger innen legemiddelutvikling/industri eller doktorander som jobber med dette i sin PhD.

- Arbeide mot å få inn virkelighetstilknytning i de kursene som ikke har tydelig kobling til framtidige yrker ved å f.ex. la studenter på slutten av et laboratoriekurs besøke institusjonen og se hvilken type legemiddelrelatert forskning som foregår.

3) att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskapelig grund samt beprövad erfarenhet

Basert på læringsmål, pensum og lærekreftenes kompetanse fremstår det som at undervisningen har en solid vitenskapelig forankring. Majoriteten av lærerne oppgitt i den lange listen over lærere som underviser, er senior-lærere med høy akademisk kompetanse på professor/dosent/lektor-nivå, de resterende er forskere/har PhD.

Bruk av eksterne undervisere fra farmasøytisk virksomhet (apotek, sykehus, industri, mm) bidrar til å synliggjøre at det som undervises er relevant for arbeidslivet, i tillegg til at det virker motiverende på studentene

Under intervju med lærerne fremkom imidlertid at kvaliteten på apotekspraktiken på ulike praksisplasser er ujevn og varierende, hvilket man antok kom av kvaliteten på veiledningen og/eller tilgjengelige ressurser. Dette til tross for at en studentveileder gjennomgår en to-dagers utdanning for å være kompetent til å utføre denne oppgaven, og at det arrangeres videreutdanning for veiledere en gang pr år (der deltagelse registreres). Det finnes ingen dokumentasjon i det tilsendte materialet av hvordan pedagogiske ferdigheter hos veiledere granskes, følges opp og kvalitetssikres. Det er imidlertid blitt opplyst at det skjer en oppfølging på nasjonalt nivå som fanger opp veiledere som ikke følger opp retningslinjene, og apotek med veiledere som ved flere anledninger rapporteres inn å ikke utføre oppgaven på akseptabelt nivå, mister muligheten til å få studenter i kortere eller lengre perioder. Spørsmålet blir vel i hvilken grad dette rapporteres inn. Vi har fått opplyst at det nå (i 2019) er utarbeidet en VFU-guide som tydeliggjør VFU-kursets hensikt, læringsmål, innhold og hva som forventes av veilederen. Dette ses på som positivt at de vil bidra til å tydeliggjøre forventningene Institusjonen har til veilederen. Slik kan man også anta at det vil bli lettere for institusjonen å innrapportere avvik. Det bør imidlertid også tydeliggjøres hvilke krav som stilles til ressurser hos virksomheter som påtar seg veiledning.

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Det foreslås å implementere farmakoterapigjennomganger mer spesifikt innrettet mot öppenvårdsfarmaci, under praksisperioden på apotek.
- Det er viktig at resepttesten som gis etter halve praksisperioden gjenspeiler kompleksiteten i resepthåndteringen og at studentenes ferdigheter vurderes ut fra virkelige og komplekse case/fall.

4) att lärerna har aktuell och adekvat ämnessäsig och högskolepedagogisk kompetens samt att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll

Fra lærerlisten fremstår alle lærere å ha egnet fagkompetanse innen fagfeltet de underviser. Det må allikevel nevnes at andel lærere med apotekar-bakgrunn fremstår som svært lav, spesielt blant

underviserne de tre første terminene. Dette er forståelig med tanke på at mange av kursene gis av NATFAK, men også i cellebiologi-undervisningen er apotekare fraværende.

Når det gjelder pedagogisk kompetanse blant lærerne kan man se at en relativt stor andel av lærere på lærerlisten har minst 15 hp eller tilsvarende innen høgscolepedagogik, og en av dem er også Excellent lärare. Lærere uten denne formelle kompetansen er alt vesentlig senior lærere med lang undervisningserfaring. Refleksjoner rundt de pedagogiske kvalifikasjonene er utdypet i Bilaga 3.

Studentene ga i intervjuet tilbakemelding om at antall veiledere på labkurs ble oppfattet som tilstrekkelig. De fikk stort sett den hjelpen de trengte når de trengte den. Det fremkom at doktorander veileder på kurs og også av og til holder forelesninger, men dog ikke forelesninger i det mest sentrale for respektive kurs. Doktorandenes pedagogiske kvalifikasjoner fremkommer ikke.

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Det er viktig at Programledningen har fokus på at andel lærere som har apotekar-bakgrunn eller som forskningsmessig arbeider med legemiddelrelaterte problemstillinger, ikke blir for lav, siden denne kompetansen er nødvendig for å tydeliggjøre retningen mot farmasi.
- For pedagogiske refleksjoner og anbefalinger; se Bilaga 3

5) att utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Både avnämare og alumner var svært positive til at utdanningen som gis er bred; dette er en stor fordel ved arbeid i industrien. En bred utdanning gjør at man spiller en viktig rolle i tverrfaglige team og prosjekter. En bred utdanning er også en fordel ved arbeid i apotek, og utdanningen forbereder studentene bra også for dette. Det fremkom imidlertid under plassbesøket, og har også fremkommet gjennom enkäter og studentinlaga, at farmakoterapi-undervisningen i grunnstudiet i for liten grad er rettet mot det apotekare har behov for i sitt virke. Sånn sett kan det sies at studentene ikke forberedes tilstrekkelig innen farmakoterapi-området i grunnutdanningen. Terapi-anbefalingene må ligge i bunn, men studentene må også få solide kunnskaper om virkningsmekanismer og bivirkninger. Studentene får et solid grunnlag i farmakokinetikk i T6, og denne kunnskapen må anvendes i farmakoterapi-undervisningen i T7 for å kunne gi råd om dosetilpasninger og riktig anvendelse av de ulike legemidlene. Kunnskap om årsaker til interindividuell variabilitet er også viktig for å kunne gi råd om optimalisert legemiddelbehandling for den enkelte pasient. I følge opplysninger i det tilsendte materialet er det foretatt endringer i kurset. Dessverre var ikke kursansvarlig tilgjengelig ved plassbesøket; vi fikk derfor ikke dette utdypet nærmere.

Det er mye ferdighetstrening i kommunikasjon gjennom studiet; allikevel synes ikke alle studentene som kommer ut, å beherske dette like godt. Det ble påpekt under intervjuene at studentene kan virke uforberedt på å møte syke mennesker som har problemer og hvordan håndtere slike møter på et menneskelig plan. I tillegg er det svenske språket et utfordring for enkelte.

Det fremkom under plassbesøket, og har også fremkommet ved enkäter blant avnämare og studentinlaga, at klinisk farmasi nærmest er fraværende i grunnutdanningen, noe komiteen også kan bekrefte ut fra det tilsendte materialet. Vården er en voksende sektor, og behovet for apotekare

med kliniske kunnskaper er økende. Komiteen mener at grunnutdanningen ikke berører dette tema i tilstrekkelig grad. Komiteen er imidlertid svært positive til at det inngår et valgbart kurs innen Vårdfarmaci genom interprofessionelt lärande. Men det fremkom under intervjuene at kurset er sårbart siden det avhenger av én person og at tilbudet dermed faller bort ved denne personens fravær.

Av andre ting som kom opp som ønske for å forberede til arbeidslivet, var valgbare kurs innen det regulatoriske og også farmasøytisk prosjektledelse.

Det hender at studenter ikke egner seg for jobb i apotek og derved ikke får godkjent pratiken, eller at de på veien finner ut at de ikke ønsker å jobbe i apotek. Komiteen ser det derfor som svært positivt at det finnes en mulighet for overgang til Farmacie mastereksamen med hovedområdet farmaceutisk vetenskap.

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Farmakoterapiundervisningen må vinkles slik at studentene får den nødvendige kompetansen innen området. Som apotekare må man bla ha bred kunnskap om prinsippene for den aktuelle legemiddelterapien og virkningsmekanismer, kunne vurdere fordeler og evt interaksjonsrisiko ved samtidig bruk av flere legemidler, og identifisere sannsynlige bivirkninger. Et stikkord er å få frem kompleksiteten i enkelttilfellene der også farmakokinetikken og legemiddelformene inkluderes
- Det bør jobbes for et kontinuerlig valgbart tilbud til studentene innen klinisk farmasi med nødvendig antall plasser. Dette vil kreve at flere personer involveres slik at sårbarheten reduseres. Siden kliniske ferdigheter også er av verdi ved arbeid i apotek, kan det vurderes om noe også bør inkluderes i grunnutdanningen.
- Kommunikasjonsopplæringen må ha fokus på både på det å gjøre seg forstått (muntlig og skriftlig) men også det å møte pasienten på riktig nivå

6) att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

I følge Årlig kvalitetsoppfølging 2018 avholdes det kursenkäter etter hvert avsluttet kurs. En svakhet her er at svarprosenten på disse til tider er veldig lav, så tiltak for å øke denne vil være positivt. Det er studentrepresentanter til stede ved kursnämnder ved kursets slutt. Studentrepresentanter medvirker også i arbeidsgrupper og utvalg som har med utdanning og studiesituasjon å gjøre. Det foreligger rutiner for tilbakemelding til studentene om forbedringer som planlegges i kurs, og tilbakemelding til neste kull om hvilke endringer som er gjort som følge av innspill fra studentene. I følge studentene blir dette imidlertid ikke alltid gjort. Men studentene som ble intervjuet var fornøyde og følte at innspill normalt blir tatt hensyn, med noen få unntak. Unntaket gjaldt den tidligere omtalte farmakoterapi-undervisningen, men det har også vært misnøye med responsen fra kursansvarlig i AFY401. Ut fra det tilsendte materialet kan det se ut som at noe har bedret seg i AFY401. Dessverre hadde ikke kursansvarlig for dette kurset anledning til å være til stede ved plassbesøket, så komiteen fikk ikke detaljer utover det tilsendte materiale. Kurset fremstår som veldig omfattende og med mye detaljer.

Verksamhetsförslagds utbildning (VFU) ble også nevnt i intervjuet med studentene. Det fremkom at det avhenger først og fremst av studenten selv, veilederen og samspillet mellom dem, om dette kurset blir bra. Det fremkom forslag om at alle studenter i begynnelsen på VFU bør besvare en enkät om hvordan han/hun lærer best, og at veileder og student deretter gjennomgår denne sammen.

Studentene bemerket spesielt i intervjuene at de var veldig fornøyde med Programledningen ved Apotekarprogrammet og følte at de ble hørt og tatt på alvor! De fremmet også noen ønsker for fremtiden:

- at omtentor legges på en slik måte i tid at de ikke kolliderer med ordinære tentor og slik at studentene har en mulighet til å kunne forberede seg til dem.
- et ønske om å treffe studenter fra andre profesjoner, spesielt leger og sykepleiere, gjennom IPL i studiet
- at det stilles større krav til studentene før labkurs innen biologi med tanke på labsikkerhet og gjennomgang av laborasjonene, slik det gjøres på kursene som gis på Chalmers (kjemi, galenikk)
- muligheter for å ta igjen obligatorisk undervisning ved sykdom e.l. på et tidligere tidspunkt enn året etter

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Forsøk å plassere omtentor på tidspunkt som er gunstige for studentene
- Tiltak for å få inn mer IPL (helst med leger) i grunnstudiet
- Still større krav til studentene før de skal på lab i labkursene på SA
- Det er viktig å innrette undervisning og pensum i AFY401 mot Apotekarstudentenes behov. I tillegg; tentamen bør fokusere på forståelse mer enn detaljkunnskap
- Det er fullt forståelig at obligatorisk undervisning ikke kan avholdes flere ganger i løpet av et kurs, men muligheter for oppsamlingsdager bør vurderes hvis dette ikke allerede foreligger
- La alle studentene fylle ut/fortsett å la studentene fylle ut enkäten om hvordan studenten lærer best og at denne gjennomgås med veilederen i begynnelsen av VFUen.

7) att för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger

De nye studentene blir tatt imot i en introduksjonsuke med tett og interessant program. Denne er imidlertid frivillig, og faren er stor for at mange går glipp av verdifull informasjon. Et tiltak kan være å innpasse noe av dette til senere tidspunkt i den første terminen.

Studentene som ble intervjuet ga inntrykk av å være veldig fornøyde. Men tiltak for å bedre følelsen av et fellesskap på Apotekarprogrammet var ønsket (dette fremkom også som et ønske blant lærerne under intervjuene). Spesielt i begynnelsen føler studentene seg isolerte på Chalmers. Det er lite kontakt mellom kullene, og kontakt med eldre studenter som viser at det faktisk er mulig å komme igjennom tentor, ville vært oppmuntrende for de yngre studentene. Dette ville også kunne bidra til at man ble bedre kjent med de eldre studentene.

Som nevnt i studentinlaga er det psykososiale miljøet på enkelte labkurs fremdeles et problem. Programledningen er klar over dette og har satt i gang samtaler med relevant institusjon. Det fremkom i intervjuene at det ikke er snakk om et generelt problem, men at det dreier seg om enkelttilfeller.

I en undersøkelse om psykisk helse skiller Apotekarstudentene seg ut som en gruppe med høyt nivå av stress, angst og følelse av anonymitet og isolering. Ledelsen har allerede invitert til samtaler med studentene om dette. Ellers nevnte studentene at det alltid dannes grupperinger innen kull, men friksjon hverken mellom grupperingene eller mellom enkeltstudenter oppleves som et problem.

Studentene var fornøyde med bibliotekjtenesten, men ønsket seg flere studieplasser og flere grupperom.

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Vurder tiltak for å bidra til mer kontakt på tvers av kull, eksempelvis i form av et obligatorisk seminar med gruppearbeid (innen etiske problemstillinger ble foreslått som en mulighet av studentene) og grupper satt sammen på tvers av kull
- Det er viktig å fortsette arbeidet med det psykososiale miljøet på «problem»-kursene
- Flere studieplasser og grupperom vil selvfølgelig være en fordel – men kanskje ikke så lett å oppdrive

8) att kontinuerlig oppfølging og utveckling av utbildningen genomförs

I følge alle kursbeskrivelsene foreligger det rutiner for å innhente tilbakemelding fra studentene etter gjennomført kurs (i form av enkät), diskusjon av resultatene fra denne, samt tiltak til forbedringer; dette referatføres og arkiveres. Dette er veldig bra, men hvordan gjennomføringen av de kvalitetsforbedrende tiltakene følges opp fremkom ikke under plassbesøket (fordi vi glemte å spørre om det).

Det foreligger gode rutiner for Årlig kvalitetsoppfølging av utbildningar vid Sahlgrenska Akademien, og inntrykket er at Programledningen følger disse.

I følge Årlig kvalitetsoppfølging 2018 er følgende tiltak gjennomført:

- ✓ Formella förkunskapskrav, reviderad policy och harmonisering med kursplaner
- ✓ Förändrat dispensförfarande – vi ökar våra ansträngningar att få fram budskapet att studenter med begynnande problem i sina studier söker studievägledning i tid
- ✓ Erbjudit samtal med kursledare vid 3 underkända tentamina – detta har erbjudits vid ett flertal kurser, men intresset uppges vara lågt

Årlig kvalitetsoppfølging 2018 avsluttes med hvilke forbedringer de vil fokusere på neste studieår:

- Påbörjat mer proaktiv studievägledning, inkl. studieteknik m.m. – nyligen initierat
- Programledningen har initierat samtal med kursledningar där genomströmning och/eller studiemiljö har identifierats som problematiska
- Programmet kommer att skicka ut enkät för att kartlägga anledningar till tidiga avhopp
- Utreda åtgärder för studentmotiverande aktiviteter under programmets första termin

Refleksjoner/Anbefalinger:

- Komiteen støtter disse tiltakene; dette viser at Programledningen faktisk tar tak i utfordringene som oppstår – fortsett med det!

Avsluttende refleksjoner og anbefalinger

Bedömargruppen har i det ovennevnte trukket frem og nevnt en rekke punkter som har fremkommet gjennom granskningen av det tilgjengelige materialet og gode forslag som kom opp under intervjuene under plassbesøket.

De viktigste momentene som det bør fokuseres på, er oppsummert nedenfor:

- Økt fokus i de første terminene på at studentene faktisk går på Apotekarprogrammet med tydelig kobling til farmasi i begynnerkursene i kjemi
- Økt interaksjon mellom dem som underviser tema som bygger på hverandre for å redusere utilsiktet dobbeltundervisning
- Skaffe et overblikk over ulike generiske ferdigheter og tilstrebe en systematisk utvikling gjennom programmet
- Rutiner for individuell vurdering i gruppearbeid så langt det lar seg gjøre, for å sikre at nivået på enkeltstudentene i gruppen som får godkjent er tilstrekkelig. Samtidig sørge for at det foreligger tydelige vurderingskriterier for alle obligatoriske aktiviteter og tentamina i alle kurs.
- Vurdere innføring av avsluttende praktisk/muntlig tentamen etter praktiken (eks OSCE) for å sikre likebehandling av studentene og at nivået på alle som får kurset godkjent er tilstrekkelig. Veiledningen under praktiken må bygge opp mot denne
- Farmakoterapi-undervisningen må vinkles slik at studentene får den nødvendige kompetansen innen området
- Klinisk farmasi er (og vil bli mer) etterspurt i samfunnet. Det bør vurderes om noe klinisk farmasi (helst med IPL) kan legges inn i grunnutdanningen. Det er viktig at det valgbare tilbudet gjøres mindre sårbart slik at det ikke avhenger av én persons tilstedeværelse.
- Økt fokus på pedagogikken, som beskrevet i Bilaga 3

Til slutt: Tiltak som kan bedre følelsen av et fellesskap på Apotekarprogrammet, var ønsket av både studenter og lærere!

Bilaga 1: Underlag vid utbildningsutvärdering med extern bedömning

Utbildningsrelaterade dokument

Utbildningsplan
Samtliga kursplaner inklusive litteraturlistor
För utbildningsverksamheten relevanta styrdokument och rutiner
Exempel kursguider/studiehandledningar
Exempel på examinationsuppgifter och godkända studentsvar (och i förekommande fall Väl godkända)
Exempel på godkända (och i förekommande fall Väl godkända) examensarbeten

Utvärderings- och uppföljningsresultat inklusive åtgärder

Lärarlista enligt Sahlgrenska akademins mall
Exempel på kursrapporter och sammanställda kursvärderingar
Årliga uppföljningsrapporter från det löpande kvalitetsarbetet
I förekommande fall sammanställningar av avnämare och alumnens synpunkter på utbildningen

Övrigt

Verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser
Protokoll/minnesanteckningar från programråd, samråd med avnämare m.m.
Sammanställning av andra utvärderingar samt åtgärdsplaner

Övriga styrdokument rörande utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet:

<https://medarbetarportalen.gu.se/styrdokument/Utbildning/>

Bilaga 2: Program för Platsbesök Apotekarprogrammet

19 September 2019

- 11.45 - 12.00 Fakulteten hälsar bedömargruppen välkommen
Silvana Naredi (vicedekan utbildning), Jonas Gren (utvecklingsledare)
- 12.00 - 13.15 Internt förberedande möte för Bedömargruppen (inkl. lunch)
- 13.15 - 14.45 Lärarrepresentanter
Tove Hedenrud, Elisabet Jerlhag Holm, Fredrik Bergh Thorén, Michael Ashton, ~~Morten Grøtli~~, Anette Larsson, Marica Ericson
- 15.00 - 16.00 Programledning, programkoordinator, utbildningshandläggare och studievägledare
Patrik Aronsson (prog.ansvarig), Dan Baeckström (viceordf. utbildningskommittén), Julia Kisch (utbildningshandläggare apotekarprogrammet), Thomas Carlsson (programkoordinator), Malin Eskesjö Hansson (studievägledare)
- 16.15 - 17.15 Studenter
Studentrepresentanter utsedda av AUR + Agnes Taylor (nyligen T10)

Bedömargruppen avsätter lämpligen tid under kvällen för att sammanfatta dagens intryck.

20 September 2019

- 9.00 - 9.45 Alumner
Jennifer Clarino, Mikael Boberg
- 10:00 - 10.45 Avnämare
~~Johan Malmberg~~ (apotek), Sara Sjöberg (VGR) (avnämarrepresentanter UK farmaci), Helena Dahlbäck (AstraZeneca)
- 11.00 - 11.30 Återföring till programledning/motsvarande
Patrik Aronsson, Dan Baeckström
- 11.30 - 15.00 Bedömargruppen arbetar enskilt med bedömarutlåtandet (inkl. lunch)

ENHETEN FÖR PEDAGOGISK UTVECKLING
OCH INTERAKTIVT LÄRANDE

PM

Datum:
2019-10-07

Mottagare:
Externa bedömaregruppen
för Apotekarprogrammet
& Farmacie
masterexamen, Göteborgs
universitet

Handläggare:
Tomas Grysell, chef
PIL-enheten

**Tillägg av pedagogisk reflektion till utbildningsutvärdering med
extern bedömning vid Göteborgs universitet,
Apotekarprogrammet och Farmacie masterexamen**

Bakgrund

Det material som föreliggande reflektion bygger på är främst ett utkast till slutversion av *Bedömarutlåtande för Apotekarprogrammet och Farmacie Masterexamen med huvudområde Farmaceutisk vetenskap* vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet (2019-09-25).¹ Vidare har vissa dokument från utbildningarna använts som ett validerande material till och för reflektionen (från juni 2019).²

Följande bedömning och utlåtande utgår enbart från ett högskolepedagogiskt perspektiv. Inledningsvis vill undertecknad, trots utebliven närvaro vid intervjuerna, understryka ett starkt igenkännande av den bild och utlåtande som framgår i utkastet från bedömargruppen. Samtliga av de punkter som framgår genom bedömargruppens konklusionsavsnitt går nämligen också att avläsa i dokumentationen. Det som dock inte framgår tydligt i tillgänglig dokumentation är den bild, relation och dialog, som bedömargruppen redovisar om och av studenterna.

Bedömargruppen har verkligen genomfört ett gediget och ambitiös genomgång som fördjupar förståelsen av den pedagogiska praktik som de haft i uppdrag att värdera.

Apotekarprogrammet ur ett högskolepedagogiskt perspektiv

Apotekarprogrammets programansvarig och vice ordförande i Utbildningskommittén har gjort en förnämlig sammanställning av programmet där för programmet viktiga aspekter lyfts fram. För någon som inte är direkt insatt i programmet och i dess dokumentation är det en tydlig karta över utbildningens styrning, organisation och förhållningssätt. Det framgår också tydligt vad som räknas som kvalitetsmarkörer inom och för utbildningen. Den viktigaste markören är utan tvekan att utbildningen kan garantera ämnesmässig och innehållslig kompetens. Det är härvid svårt att hitta brister och utmaningar eftersom såväl personal som utbildningsmaterial håller hög standard. Ur ett didaktiskt perspektiv torde utbildningen vara ett föredöme för andra liknande och närliggande utbildningar. Kan verksamheten då också ses på liknande sätt när det gäller det pedagogiska perspektivet? Finns det någon automatik mellan didaktisk suveränitet och pedagogisk skicklighet? Tyvärr, finns det inget som styrker detta genom det material som föreliggande analys bygger på.

Det råder ingen tvekan om att man inom utbildningen arbetat för att hålla en hög standard när det gäller kunskapsinnehåll, vetenskaplighet och internationalisering. De tre kvalitetsmarkörer

¹ På grund av sjukdom kunde undertecknad ej delta under intervjuerna varpå utlåtandet enbart bygger på en analys av för bedömargruppen tillgängliga dokument.

² Materialet har sammanställts av ledningen för Apotekarprogrammet och varit tillgängligt via "Share Point". Följande dokument har särskilt varit stöd till föreliggande analys; *Sammanfattning och läsanvisningar, Apotekarprogrammet Introduktionsvecka HT-19, Lärarkompetens och lärarkapacitet* och *Självvärdering Apotekarprogrammet, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet*. Det senare dokumentet ingår i Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar.

markör som framhålls i *Sammanfattning och läsanvisning*, vilket också framgår genom andra dokument från utbildningen.

I dokumentet lyfts det förvisso fram att lärarna på utbildningen har stor undervisningsvana och att de till stor del är seniora lärare. Deras pedagogiska skicklighet finns dock inte dokumenterat, inte ens i dokumentet om *lärarkompetens och lärarkapacitet*. Förvisso finns det angivet att en och annan lärare har formell högskolepedagogisk kompetens och genom att de har *stor undervisningsvana*.³ Den faktiska högskolepedagogiska kompetensen går inte att utläsa direkt från dokumenten även om det finns uppgifter om mer eller mindre formell kompetens hos lärarkollektivet. Även om lärarna anges vara erfarna är det inget som garanterar att de besitter en hög pedagogisk kompetens. För en sådan bedömning krävs att man i dokument och utbildningsmaterial framhåller *varför*-frågan, istället för att fokusera på *Vad* och *Hur*? I en framtida och ny genomgång skulle det därför vara önskvärt att lärarna fick ge bild av den *studiekultur* som lärarna formar tillsammans med studenterna, och andra intressenter viktiga för utbildningen. Huvudfrågan torde därav vara för att synliggöra pedagogiska strategier och övervägande, pedagogiska förhållningssätt etc., *Vad formar Apotekarprogrammet vid Göteborgs universitet?*

Ska man kunna besvara ovan föreslagna fråga måste man också sätta in utbildningen i ett större kontext, i vilken förutsättningarna mer djupgående framträder för vad som formar utbildningen. En svaghet i föreliggande reflektion är då att frågor som spunnits ur dokumentationen inte har kunnat följas upp genom de förnämliga intervjuer som bedömargruppen har kunnat genomföra.

Introduktionsvecka HT-19

Att ambitionsnivå och viljan är stor hos ledning och lärare för apotekarprogrammet om att tillskapa en god studiesocial miljö, råder det ingen tvekan om. Introduktionsveckan är en bra indikator på det. Nyantagna studenter ges möjlighet till att påbörja förstå och lära känna sin nya yrkes- och kunskapsidentitet. Den handlar inte enbart om att påbörja sin reflektion kring utbildnings- och yrkesval, utan tycks också stödja studenterna till att närma sig en förståelse över vad det innebär att vara student vid Göteborgs universitet. Det är en viktig introduktion till den studiekultur som de ett antal år framöver ska ingå i. Från ett pedagogiskt perspektiv är det mycket viktigt.

Utmaningen i framtiden är dock att också lyfta fram de pedagogiska frågorna, att för studenterna kunna föra en dialog om det pedagogiska förhållningssätt och man antagit inom utbildningen. Det kanske redan görs men då borde det i materialet framgå mycket tydligare. Om inte bör det diskuteras och klargöras hur och om kunskapsprogression är tänkt att synliggöras i utbildningen. Vilka är de pedagogiska utgångspunkterna? Hur ser man på relationen mellan student och lärande, och vilken roll har lärarna i sammanhanget? Vilka är kraven? Etc. Intressant att notera är att språkhandledning får en så pass stor andel under veckan. Som pedagog är det lätt att dra slutsatsen att det är studenterna som har problem och

³ Det är 23 av 38 lärare som angetts ha någon form av högskolepedagogisk utbildning om minst 15 hp eller motsvarande. Hur många lärare det egentligen gäller för vet vi inte eftersom det som framgår av dokumentet om *Lärarkompetens och lärarkapacitet* enbart gäller för *lärare som har störst inflytande* över respektive kurs.

att det inte ligger i progressionen i utbildningen. Kanske en lite väl hård dragen tolkning – men i ljuset av att det inte finns något moment som flaggar för att *här synliggör vi vad vi tror är god pedagogik inom Apotekarprogrammet* (eller vad man skulle kunna rubricera momentet) är det svårt att inte låta bli att övertolka det hela.

Progression och utbildning

På andar sidan i dokumentet Sammanfattning och läsanvisningar framgår tydligt *Vad och Hur* utbildningens struktur är formad av för tanke, nämligen av *en naturlig progression avseende kunskaper, förmågor och kompetenser*. Det är absolut något man kan sägas vara en förutsättning för formandet av Apotekarprogrammets studiekultur. Under denna rubricering hade det varit på sin plats att klargöra den pedagogiska profil – förhållningssätt – som programmet vilar på. Det skulle också kunna leda fram till att synliggöra en av de utmaningar som bedömargruppen också lyfter fram, dvs. att man inte helt lyckas att säkerställa progressionen inom utbildningen. En tydlig indikator på det är att studenterna upplever återkommande moment. Med en tydligare pedagogisk profil (väl definierad studiekultur) skulle sannolikt ge lärarna möjliga verktyg för att kunna särskilja t.ex. återkommande moment och inslag, såväl när det gäller undervisningsmoment som innehåll.

Det skulle i sammanhanget vara mycket värdefullt att veta hur och om vad lärarna samverkar och samarbetar för att skapa en god pedagogisk miljö. Det skulle handla om allt från en planeringshorisont till hur man kvalitetsgranskar och bedömer examinerade inslag, inte minst ur ett reliabilitets och validitetsperspektiv. Återigen är svagheten i föreliggande analys att materialet inte kunnat följas upp genom intervjumomentet.

Anmärkningsvärt är åter att studenterna pekas ut äga problemet till bl.a. dålig genomströmning. Inte minst genom att peka ut att de har stora språkliga brister som man nu åtgärdar med bl.a. språkhandledning. Är det ett reellt problem eller är det ett symptom på något annat, som t.ex. brister i den pedagogiska miljön? Om man lyckas med att höja den språkliga nivån hos studentgruppen, vad blir då nästa utmaning? Vad menar lärarna på utbildningen med att studenterna har *relativt stora språkproblem*? Som pedagog ställer man sig frågan om urvalssystemet till utbildningen kan ifrågasättas? Hur och vad efterfrågas av studenterna till utbildningen? Vilken språklig färdighet efterfrågas och hur hanteras det i urvalet? Hur och prognostiseras för antagningen? Har kraven på nyantagna studenter minskat till förmån för något annat? Och om det är så vilken handlingsberedskap har lärarna att ta hand om den nya gruppen av studenter med uppenbarliga språkliga brister? Här blir också progressionen till kunskapsutvecklingen viktig att reflektera över. Innebär en sämre språklig utveckling hos studenterna också att de har brister i sin kvalifikation som student vid Apotekarprogrammet?

Sammanfattning och några rekommendationer

I självvärderingen från UKÄ:s kvalitetsutvärdering under rubriken *Kvalitetssäkring* slås det fast att; *Grunden för god undervisningskvalitet på universitetsnivå bottnar i hög ämneskompetens* (sid 6). Det är också den uppfattning man får av utbildningsdokumenten, dvs. att lärare och utbildning står för en mycket god och hög ämneskompetens, både beprövad som vetenskapligt. Vidare framgår att; *Vid apotekarprogrammet verkar program- och kursledningar för undervisningen i så hög grad som möjligt ges av lärare*

(professorer/docenter) med aktiv forskning inom sitt ämnesområde. Att vara internationellt forskningsaktiv ser vi som en god kvalitetssäkring (sid 6 ur UKÄ:s utvärderingsdokument). Under samma rubrik sägs inget om den pedagogiska miljön eller vilka pedagogiska förhållningssätt man ser som viktiga för kvalitetsarbetet. Det är inget unikt i sig utan mer symptomatiskt för den akademiska utbildningen att framhålla andra kriterier som värdefulla för kvaliteten än de högskolepedagogiska frågorna.

En rekommendation inför framtida granskningar av utbildningen, är att den genomförs med ett tydligare högskolepedagogiskt perspektiv.

Ytterligare en indikator på att den högskolepedagogiska kompetensen inte är tillräckligt värdesatt som kvalitetsindikator i sammanhanget är följande kommentar från samma UKÄ rapport (se sid 4); *Examinationen sker i form av en hemtentamen vilken är en led i inläringen*. Det är en bra illustration för vad den riktiga utmaningen är för programmets ledning och lärare, enligt vad som framgår i föreliggande granskning och bedömning. Det är en mening som avslöjar en del om de pedagogiska förutsättningarna. Inte minst att materialet saknar den viktigaste frågan om; *Varför?*

En avslutande rekommendation är att; lärarkollektivet skapar en god bas för dialog och kollegialt stöd för de pedagogiska frågorna så att de i framtiden kommer högre upp på agendan än vad de i dag synes göra. Lärare som vill fördjupa sig i högskolepedagogiska frågor kommer att upptäcka att den nyvunna kunskapen är föga värdefull eftersom andra kriterier, kvalifikationer betyder mer för grundutbildning och studenternas utveckling än pedagogiska strategier. Skapa arenor, tid och rum, för att återkommande väcka viktiga frågor kring studenterna och deras lärande. Arbeta fram ett kritiskt pedagogiskt förhållningssätt som också utmanar rådande föreställningar om att ämneskunskaper, vetenskapligt kunnande och internationalisering är det som definierar utbildningskvaliteten.

En sista argumentation om att lyfta de högskolepedagogiska frågorna inom Apotekarprogrammet och dess studiekultur hämtas från den forskning som beskriver hur studenter lärande främja genom att ge studenterna insikt om de pedagogiska processerna och som transformeras till bedömningskriterier, bedömningsprocess och betyg. I sammanhanget krävs i första hand kommunikation och inte bara information. För att det ska bli möjligt är den kollegiala dialogen mycket viktig inom lärarkollektivet, vilket i sin tur innebär att man klargjort vad och varför utbildningen och lärandet formas som det gör. Det avgör också hur återkopplingen genomförs, uppfattas och leder till utveckling av den studiekulturella situationen vid utbildningen.⁴

⁴ Chris Rust, Margaret Price & Berry O'Donovan. (2003). Improving Students' Learning by Developing their Understanding of Assessment Criteria and Processes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 28, No. 2, 147-164.